

Er enkelte rusmidler farligere enn andre? | Thomas Clausen og Jørg Mørland

 [aftenposten.no/meninger/kronikk/i/k51wL/Er-enkelte-rusmidler-farligere-enn-andre--Thomas-Clausen-og-Jorg-Morland-](https://www.aftenposten.no/meninger/kronikk/i/k51wL/Er-enkelte-rusmidler-farligere-enn-andre--Thomas-Clausen-og-Jorg-Morland-)

Thomas Clausen og Jørg Mørland Professorer, Universitetet i Oslo

Spørsmål om et rusmiddels farlighet, særlig i forhold til andre rusmidler, er et hyppig tilbakevendende tema.

Hasj eller alkohol?

For en del år siden ble det for eksempel hevdet at bruk av hasj (cannabis) var spesielt farlig og raskt kunne lede til heroinavhengighet. I dag kan man ofte høre utsagn som «alkohol er langt farligere enn hasj».

Motstridende påstander som disse er gjerne uttrykk for et svakt kunnskapsgrunnlag, eller at man legger ulikt innhold i farlighetsbegrepet.

Farlighet for individet som bruker rusmiddel kan i hovedsak arte seg på to måter: Det kan dreie seg om farer ved enkeltinntak, eller farer som følger av gjentatt, jevnlig bruk av rusmiddelet.

Enkeltinntak:

Et enkeltinntak av rusmiddel følges som oftest av en positiv opplevelse hos brukeren, det er utgangspunktet for bruken.

Etter inntak av **små doser**, vil rusopplevelsen gjerne være preget av en god følelse og hevet stemningsleie.

Høyere enkeltdoser kan gi mer utpregede tilleggsvirkninger i form av konsentrasjonsvekkelse, økt impulsivitet, nedsatt kritisk sans, dårlige avveininger, svekket selv- og feilkontroll, samt svekket situasjonsforståelse og øket risiko for ulykker av alle slag.

Denne risikoen vil gjelde alle rusmidler, men særlig de som typisk svekker kognitive og psykomotoriske ferdigheter, slik som alkohol, rusbruk av beroligende legemidler, GHB, cannabis og opioider (heroin og morfin m.fl.).

Psykosesyntomer

Amfetaminer, kokain og ecstasy (sentralstimulerende) vil i mindre grad svekke kognitive ferdigheter, men kan, som hallusinogener (LSD, fleinsopp m.fl.), gi endret virkelighetsoppfattelse og øke risikoen for at brukeren erfarer psykosesyntomer av forbigående karakter i forbindelse med rusen.

Cannabisbruk (spesielt ved høye doser) kan også føre til forbigående psykosesyntomer. Slike virkninger kan øke risikoen for ulykker, men også for aggresjon og vold.

Alkohol i høye doser er også aggresjons- og voldsfremmende, selv om det ikke oppstår psykosesyntomer.

Livstruende

Inntas svært høye doser, inntreffer rusmiddelforgiftninger som kan være livstruende.

Et forgiftningsbilde som ses etter inntak av alkohol, opioider, GHB og rusbruk av beroligende legemidler, er vanligvis preget av sterk søvnighet, bevisstshetsreduksjon og livstruende pustesvekkelse.

Et annet forgiftningsbilde typisk for sentralstimulerende stoffer og noen hallusinogener, er ofte preget av psykosesyntomer, høy kroppstemperatur, rask hjerteraksjon med risiko for hjerteinfarkt, samt høyt blodtrykk med risiko for hjerneblødning. Høydosebruk av cannabis synes å innebære mindre risiko for akutt forgiftning enn de fleste andre rusmidler.

Alle rusmidler kan brukes relativt trygt i lave doser, men kan (kanskje med unntak av cannabis) gi livstruende forgiftninger i for høye doser.

Selv om risikobildet for ulykker, aggresjon og vold vil variere noe mellom stoffene, varierer det først og fremst som en konsekvens av hvilke doser som er brukt.

Dosen, i den grad den er kjent, er det brukeren som bestemmer ved rusmiddelinntaket og ved kombinasjoner av rusmiddel som inntas. Derfor kan det være uheldig å knytte diskusjon om «farligheten» til stoffenes egenskaper alene, **da det jo er stoffets bruksmåte hos den aktuelle bruker som er den kritiske faktor.**

Gjentatt, jevnlig bruk:

Er det slik at bruk av enkelte rusmidler lettere leder til avhengighet enn andre rusmidler?

Noen studier har antydnet at kokain og heroin (foruten nikotin) er spesielt farlige, mens hallusinogener synes å ha lavest risiko. Men foreliggende forskning er vanskelig å tolke.

Det er vanskelig å skille hva som skyldes stoffene, og hva som skyldes det bruksmønster man velger. For ethvert rusmiddel vil det være slik at risikoen for å utvikle avhengighet vil øke med høyere doser, med inntaksfrekvensen, det totale antall brukte doser og med bruksmåter som gir rask påvirkning (injeksjon og inhalasjon). Rusmiddeltypen er derfor ikke nødvendigvis den viktigste faktoren.

Raskere avhengighet

På den annen side er det nok slik at for «vanlige brukerdoser og bruksmåter» vil noen rusmiddel skape en sterkere opplevelse av beruselse enn andre rusmiddel. **Heroin og kokain er eksempler på slike stoffer.**

Disse typene rusmiddel vil derfor også kunne gi en raskere avhengighetsutvikling enn stoffer som brukt på «sin» måte gir mildere rusvirkninger.

Forholdene rundt brukeren og brukssituasjonen er også viktig for utvikling av avhengighet. Ulike individ vil ha ulik utvikling av en ruslidelse selv om antall inntak og dosering var lik, fordi ulike personer har ulike grader av sårbarhet og motstandskraft mot avhengighetsutvikling. Denne ulikheten i sårbarhet er bestemt både av genetiske og psykososiale faktorer.

Funksjonssvikt, forfall og sykdom

Dette innebærer at det å tillegge kun stoffet selv egenskaper som i større eller mindre grad leder til avhengighetsutvikling, kan bli misvisende. En tilstand preget av rusmiddelavhengighet er, uansett hvilket rusmiddel det dreier seg om, ofte preget av sosial funksjonssvikt, forfall og en rekke livsvansker.

Hva med organskader og -sykdom? Alkoholbruk fremstår som det mest skadelige rusmiddel i denne sammenheng. Igjen vil det være doseavhengige virkninger det dreier seg om.

Uansett hvilket rusmiddel det dreier seg om, preges det ofte av forfall og livsvansker.

Marcos Mesa Sam Wordley / Shutterstock / NTB scanpix

Alkohol vs. sentralstimulerende stoffer

Alkoholinntak av størrelsesorden 1–2 standard enheter noen dager i uken vil neppe øke risikoen vesentlig (med unntak av ungdom og gravide), mens høye daglige inntak kan øke risikoen for bl.a. en rekke kreftformer, for høyt blodtrykk, for hjerterytmeforstyrrelser, leversykdommer, ernæringsforstyrrelser og endringer i hjernens struktur og funksjon.

Bruk av sentralstimulerende stoffer og cannabis kan øke risikoen både for utløsning av- og tidligere debut av psykoser, i hvert fall hos personer med økt sårbarhet. Stoffet som inntas ved injeksjon vil uansett type kunne øke risikoen for alvorlige og livstruende infeksjoner.

Farlighet:

Et fellestrekk som går igjen, er at farene knyttet til et rusmiddel øker med omfanget av bruken. Utbredt og høy bruk av et stoff vil avhenge av sosial kontekst og aksept.

Et akseptert og mye brukt rusmiddel som f.eks. alkohol, vil derfor, på befolkningsnivå, medføre flere skader enn et lavt ansett og lite brukt middel. **Det kan med god grunn hevdes at alkohol er farlig nettopp fordi det er legalt og akseptert og dermed brukt i stort omfang.**

Farlighetspotensialet av andre rusmidler får man neppe se fullt ut før de eventuelt er legalisert.

Følg og delta i debattene hos Aftenposten meninger på [Facebook](#) og [Twitter](#)